

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم سوره مبارکه عنکبوت

(توضیحات کامل)

www.QuranAhlebait.ir

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم؛ سوره مبارکه عنکبوت

همه انسان‌ها به طور فطری در زندگی نیازمند حرکت بر مبنای حق می‌باشند. انسان در موقعیت‌های مختلف در صورتی می‌تواند براساس حق عمل نماید که نسبت به آن علم داشته و به دانسته‌های خود رجوع کند.

قرآن مجید آخرین کتاب آسمانی بوده و دربردارنده همه حقایق است. بنابراین فراگیری قرآن و عمل بر مبنای آن می‌تواند پاسخگوی این نیاز فطری در انسان باشد. در این صورت حفظ قرآن عبارتست از حلقه اتصالی که علم انسان در مورد آیات و سوره‌های قرآن را به عمل در موقعیت‌ها متصل می‌کند. مجموعه کتب حفظ تدبری قرآن کریم تلاشی است در جهت به عمل درآمدن معلومات قرآنی در عرصه زندگی فردی و اجتماعی و این مهم به واسطه انس، تکرار، تمرکز و تدبر در آیات و سوره‌ها میسر شده و در اثر این کثرت و تداوم ذکر است که حفظ قرآن محقق می‌شود.

در این راستا حفظ تدبری سوره مبارکه عنکبوت می‌کوشد تا مخاطب از ذکر و بصیرتی که به برکت این سوره نازل می‌شود، بهره‌مند شده و در برابر فتنه‌هایی که دینداری او را تهدید می‌کند ضدد ضربه گردد.

مقدمه

سپاس خدا را که در راستای پاسخ به نیاز فطری انسان به بهره‌مندی از کتابی هدایت‌کننده، به او کتاب آسمانی نازل کرد.

سپاس خدایی را که کتاب را به زبان فطرت انسان نازل کرده و برای همه انسان‌ها قابل قرائت نمود. ستایش شایسته خدای رحمانی است که قرآن را تعلیم نمود و آن‌گاه که انسان را خلق کرد، به وی قوه بیان و تمایز بخشید تا بتواند حقایق قرائت شده را دریابد.

ستایش از آن خدایی است که کتابش را دربردارنده همه حقایق قرار داد و آن را «حفیظ» ساخت تا «مجد» آن را به انسان نمایانده تا بدین ترتیب ایشان از تعلیم و تعلّم محتوایی دیگر، بی‌نیاز شود.

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم سوره مبارکه عنکبوت

(توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

خدا را سپاس که قرآن را «ذکر» قرار داد تا انسان به واسطه توجه به آن حقایق تعلیم یافته، آنها را حفظ کرده و مبتنی بر آن قیام کند، به گونه‌ای که قرآن شاهد او در مسیری باشد که وی را به مقصد حقیقی‌اش می‌رساند.

...

همه انسان‌ها به طور فطری نیاز دارند تا در طول زندگی بر اساس حق حرکت کنند و به مقصد حقیقی خود نزدیک شوند. در راستای پاسخ به این نیاز حقیقی انسان، حقایق که در «کتاب» ثبت هستند، با وساطت انبیا نازل شده و در دسترس انسان‌ها قرار گرفته است.

قرآن مجید آخرین کتاب آسمانی است که در بردارنده همه حقایق و بیان‌کننده هر چیزی است. بنابراین می‌تواند مبنای حرکت انسان‌ها قرار گرفته و او را به سوی مقصد حقیقی هدایت کند. البته این امر زمانی محقق می‌شود که انسان قرآن را فرا گرفته و بر اساس آن عمل کند.

در هر موقعیت انسان در صورتی بر اساس حق و یا قرآن عمل می‌کند که به آن رجوع کند. رجوع به حق و یا قرآن نیز نیازمند توجه به حقایق قرآن در موقعیت است. انسان هنگامی می‌تواند در یک موقعیت بر اساس علم خود به یک حقیقت یا قانون عمل کند که آن حقیقت و قانون نزد او حاضر باشد یا بتواند آن را به یاد بیاورد.

بنابراین حفظ حقایق یا حفظ قرآن که به معنای مراجعه به قرآن و شاهد گرفتن آن در موقعیت‌ها و تداعی آیات و سوره‌هاست، امری ضروری برای عمل به قرآن و حرکت بر اساس آن است. از این رو باید گفت حفظ قرآن که امکان به عمل در آمدن معلومات قرآنی ما را ممکن می‌سازد، امری لازم در مسیر حرکت انسان به سوی مقصد حقیقی خویش است. از آنجایی که حرکتی این‌چنین، نیاز حقیقی انسان است، پس حفظ قرآن امری در جهت پاسخگویی به این نیاز فطری است.

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم

سوره مبارکه عنکبوت

(توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

بنابراین افراد و جامعه‌ای که به حفظ قرآن اهتمام دارند، اقامه کتاب خدا، دریافت آن با تمام قوا و مراقبت از حدود و ثغور آن را بر خود لازم می‌بینند. ایشان که مجد و شکوه قرآن را دریافت کرده‌اند، قلب خویش را منزلگاه حقایق قرائت شدنی قرار داده، با همه وجود پذیرای حقایق بوده و از غفلت و نادیده گرفتن آنها در زندگی نگرانند؛ به همین دلیل به حقایق و مقصد برگرفته از آنها بسیار رجوع کرده، در اتصال با این حقایق حرکت کرده و از کتاب خدا در زندگی فردی و اجتماعی خویش مراقبت می‌کنند.

در این صورت حفظ قرآن عبارتست از حلقه اتصالی که علم انسان در خصوص آیات و سوره‌های قرآن را به عمل در موقعیت‌ها متصل می‌کند و این اتصال در اثر کثرت و تداوم ذکر آیات و سوره‌های قرآن حاصل می‌شود.

حال اگر حفظ قرآن در هر مقطعی از ازدیاد علم و ارتقای عمل محروم شود، دچار نقصان می‌شود. بدین معنا که وقتی حفظ قرآن از عمل منقطع شود، خروجی آن یعنی پاسخ به نیاز فطری انسان برای حرکت مبتنی بر حق، برطرف نمی‌شود و وقتی حفظ با بیشتر شدن علم حافظ همراه نشود، دیگر ظرف وجودی او با زیاد شدن علم، توسعه نیافته و در نتیجه رغبت و گرایش وی به حفظ تضعیف می‌شود و یا مشوق‌های مصنوعی جایگزین مشوق‌های حقیقی می‌شود. روایت زیر از امام صادق علیه السلام آسیب‌های چنین حفظی را تبیین می‌کند:

«ا کسانی حق تلاوت قرآن را به جا می‌آورند که [آیات آن را شمرده شمرده می‌خوانند و در معنای آن تدبیر کرده، به احکامش عمل می‌کنند و به وعده‌هایش امید می‌بندند و از تهدیدهایش می‌هراسند و از داستان-هایش عبرت می‌گیرند، اوامرش را به کار بسته، نواهیش را اجتناب می‌کنند و به خدا سوگند معنای حق

۱. سوره مبارکه مائده، آیه ۶۶

۲. سوره مبارکه بقره، آیات ۶۳ و ۹۳

۳. سوره مبارکه انعام، آیه ۱۵۵

۴. سوره مبارکه ق

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم سوره مبارکه عنکبوت

(توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

تلاوت اینست، نه اینکه تنها آیاتش را حفظ کنند و حروفش را درس بگیرند و سوره‌هایش را بخوانند و بند بند آن را بشناسند که مثلاً فلان سوره ده یکش چند آیه و پنج یکش چند است و بسیار کسانی که حروف آن را کاملاً از مخرج ادا می‌کنند، ولی حدود آن را ضایع می‌گذارند، بلکه تلاوت به معنای تدبر در آیات آن و عمل به احکام آنست.»^۶

تدبر از ریشه «دبر» به معنی پشت است. وقتی کسی در موضوعی تدبر می‌کند، به پشت و عاقبت آن موضوع توجه می‌کند. در یک کلام مختصر، تدبر در قرآن به معنای اینست که انسان عاقبت و غایت کلام وحی را متناسب با ظرف خود متوجه شده و در راستای آن عاقبت قرار گیرد. مهم است که انسان بداند خداوند از او چه خواسته است. لذا در این بررسی، لازم است عاقبتی که خداوند برای بنده در نظر گرفته است را متوجه شود. حال ممکن است این عاقبت، مضمون و غرض کل سوره یا آیه‌ای خاص و یا یک کلمه باشد. تحقق این عاقبت مستلزم قصد آن از سوی انسان و برنامه‌ریزی برای عمل و اصلاح می‌باشد و این موارد در ساحت تدبر تعریف می‌شود.

انسانی که به عنوان مخاطب آیات و سوره‌ها در جایگاه تدبر در قرآن قرار می‌گیرد، دارای قوا و توان‌های ادراکی و عملیاتی است. بنابراین در تدبر، فرد از یک سو قوای ادراکی خود را در راستای دریافت حقایق و غرض هدایتی سوره به‌کار گرفته است و از سوی دیگر توان عملیاتی خویش را برای تحقق بخشی به آن حقیقت و عمل مبتنی بر آن همراستا می‌کند. در این بین حفظ قرآن باعث می‌شود که با تداعی حقایق دریافت شده در موقعیت‌ها حقایق به صورت عمل ظهور یابند.

^۶ . با توجه به اینکه در صدر اسلام و مبتنی بر سیره حضرت رسول صلی الله علیه و آله، آیات قرآن به صورت ده آیه، ده آیه یا پنج آیه، پنج آیه برای مخاطبین قرائت می‌شد، افراد آیات را به این صورت حفظ می‌کردند. به همین دلیل آیات ابتدایی هر ده آیه یا هر پنج آیه اهمیت ویژه‌ای داشت و تعداد آن بیانگر تعداد واحدهای حفظ آن سوره بوده است.

^۶ . ارشاد دیلمی، ص ۱۰۱.

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم

سوره مبارکه عنکبوت

(توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

بدین ترتیب استفاده از هم‌افزایی حفظ و تدبر در امر تعلیم و تعلم قرآن، امری ضروری و اثر بخش به نظر می‌رسد. از یک طرف حفظ قرآن امکان تدبر در قرآن را ارتقا بخشیده و از سوی دیگر تدبر در قرآن به دلیل فراهم آوردن زمینه‌های انس و تقویت حافظه مفهومی، به حفظ قرآن کمک می‌کند. فرمایشات مقام معظم رهبری مؤید چنین هم‌افزایی است:

- امکان تدبر در قرآنی که در حفظ انسان هست، به مراتب بیشتر از امکان تدبر برای کسی است که قرآن را حافظ نیست.

۷

- وقتی انس با قرآن پیدا شد، مجال تدبر و تأمل و تفکر در معارف قرآن به دست خواهد آمد. قرآن را نمی‌شود سرسری خواند و گذشت، قرآن احتیاج دارد به تدبر، تکیه بر روی هر کلمه‌ای از کلمات و هر ترکیبی از ترکیب‌های کلامی و لفظی. انسان هر چه بیشتر تدبر کند، تأمل کند، انس بیشتری پیدا کند، بهره بیشتری خواهد برد، قرآن این جور است.

۸

- ما معتقدیم همه آحاد جامعه باید با قرآن ارتباط برقرار کنند، بتوانند قرآن را بخوانند، بتوانند قرآن را بفهمند، بتوانند در قرآن تدبر کنند. آن چه که ما را به حقایق نورانی می‌رساند، تدبر در قرآن است و این حفظ قرآن که بحمدالله امروز در بین شما جوان‌ها، در بین جوان‌های کشور، در سرتاسر کشور رواج پیدا کرده است، مقدمه خوبی برای تدبر است. یعنی حفظ و تکرار و انس با آیات کریمه قرآن و پی‌درپی آیات الهی را مورد توجه قرار دادن، موجب می‌شود که انسان بتواند در قرآن تدبر کند.

- [قرآن را] اول باید خوب بخوانید، تلاوت را خوب، زیبا و جامع و صحیح بخوانید، دوم، معانی و مفاهیم قرآنی را بفهمید و سوم، قرآن را حفظ کنید. حفظ قرآن خیلی مهم است. شما جوان‌ها به این احتیاج دارید و می‌توانید. وقتی شما حافظ قرآن هستید، این تکرار آیات قرآنی و انس دائمی با

۷. بیانات در دیدار قاریان، ۱۳۸۶/۶/۲۲

۸. بیانات در محفل انس با قرآن، ۱۳۹۱/۴/۳۱

۹. بیانات در محفل انس با قرآن، ۱۳۹۲/۴/۱۹

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم

سوره مبارکه عنکبوت

(توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

قرآن، به شما فرصت می‌دهد که در قرآن تدبر کنید. «تدبر در قرآن» با همین طور خواندن و رد شدن به دست نمی‌آید، با یک بار و دوبار خواندن هم حاصل نمی‌شود، با تکرار و انس با آیه‌ای از قرآن امکان تدبر در آن به دست می‌آید و چقدر لطایف در قرآن کریم هست که اینها را جز با تدبر نمی‌توان فهمید. بنابراین حفظ و فهم معانی قرآن و تلاوت آن لازم است.

بنابراین لازم است رویکرد تدبری در امر حفظ قرآن لحاظ شود. مجموعه کتب حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم تلاشی در جهت بهره‌مندی هرچه بیشتر از هم‌افزایی حفظ و تدبر در رجوع به قرآن و بهره‌مندی از آن در مسیر رسیدن به مقصد حقیقی انسان است.

لازم به ذکر است که این کتب که چگونگی تدوین، ساختار دروس و نحوه مطالعه آن در قسمت بعدی ذکر شده است، نقطه آغازی در مسیر بهره‌مندی از هم‌افزایی حفظ و تدبر در عرصه تعلیم و تعلم قرآن بوده و نیازمند تکمیل، اصلاح و ارتقا می‌باشد. بدون تردید نظرات و پیشنهادات اساتید، متخصصین و فعالین این حوزه می‌تواند کمک شایانی در این زمینه کند.

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم سوره مبارکه عنکبوت

(توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

سخنی با مخاطبین

در کتب حفظ تدبری سوره‌های قرآن سعی شده از برخی ظرفیت‌های روش‌های تدبر در قرآن برای تسهیل و تعمیق حفظ قرآن استفاده شود. این موارد عبارتند از:

۱. استفاده از سوره‌های قرآن کریم به عنوان واحد حفظ قرآن: دلیل این امر جایگاه سوره‌های قرآن در

هدایت انسان می‌باشد. علامه طباطبایی در تفسیر شریف المیزان درباره سوره چنین می‌گوید:

«غرض از سراسر قرآن یک امر است و آن هدایت است. خدای سبحان کلمه سوره را در کلام

مجیدش در چند جا آورده است، از آن جمله «فَأَتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ» و نیز «فَأَتُوا بِعَشْرِ سُورٍ مِثْلِهِ»^۱

و نیز «إِذَا أَنْزَلَتْ سُورَةٌ» و نیز «سُورَةٌ أَنْزَلْنَاهَا وَفَرَضْنَاهَا» می‌باشد. از این آیات

می‌فهمیم که هر یک از این سوره‌ها طایفه‌ای از کلام خدا است که برای خود و جداگانه، وحدتی

دارند؛ نوعی از وحدت که نه در میان ابعاض یک سوره هست و نه میان سوره‌ای و سوره‌ای دیگر و

نیز از اینجا می‌فهمیم که اغراض و مقاصدی که از هر سوره به دست می‌آید مختلف است و هر

سوره‌ای غرض خاص و معنای مخصوصی را ایفا می‌کند، غرضی که تا سوره تمام نشود آن غرض

نیز تمام نمی‌شود و بنابراین جمله «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» در هر یک از سوره‌ها راجع به آن غرض

واحدی است که در خصوص آن سوره تعقیب شده است.»^۵

۲. استفاده از دسته‌بندی ترتیبی آیات یک سوره و بیانی اجمالی از غرض آن در جهت ایجاد انس:

استفاده از دسته‌بندی ترتیبی آیات یک سوره و بیان اجمالی از غرض آن در جهت ایجاد انس با

سوره برای حافظ حائز اهمیت می‌باشد. بدین ترتیب علاوه بر اینکه مخاطب آمادگی بیشتری برای

۱. سوره مبارکه یونس، آیه ۳۸

۱. سوره مبارکه هود، آیه ۱۳

۱. سوره مبارکه توبه، آیه ۸۶

۱. سوره مبارکه نور، آیه ۱

۱. ترجمه تفسیر المیزان، ج ۱، ص ۲۶

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم

سوره مبارکه عنکبوت

(توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

ورود به حفظ آیات پیدا می‌کند، می‌تواند با دقت در نمودار ترتیبی سوره، تصویری از سیر موضوعات آن را در ذهن خود ثبت کرده و در مواقع لزوم به آن مراجعه کند.

۳. مواجهاندن مخاطب با واژگان کلیدی، معانی آنها، معنای آیات، ارتباط اجزای آیات و نیز ارتباط آیات و دسته آیات با یک دیگر به منظور ایجاد حافظه مفهومی: مواجهاندن مخاطب با واژگان کلیدی، معانی آنها، معنای آیات، ارتباط اجزای آیات و نیز ارتباط آیات و دسته آیات با یک دیگر نقش مؤثری در ایجاد حافظه مفهومی در مخاطب دارد. در این راستا فهم دقیق تر آیات به ویژه نحوه ارتباط آیات با یک دیگر، توان تداعی آیات و ترتیب آنها را افزایش می‌دهد.

۴. استفاده از روش‌های تدبر سوره‌ای به ویژه جریان‌شناسی، مردم‌شناسی، انسان‌شناسی و احکام و تفصیل برای جمع‌بندی غرض‌هدایتی سوره در نظر مخاطب: از یک سو روش‌های تدبر سوره‌ای زمینه مرور نزدیک آیات یک سوره را ممکن کرده و از سوی دیگر با عمق بخشی به مرور سوره، درس‌های سوره برای زندگی و چگونگی حرکت بر اساس آن را برای حافظ روشن می‌کند، تا از این رهگذر بتواند در میدان عمل نیز حافظ حدود الهی مطرح شده در سوره باشد.

سعی بر این بوده تا مخاطب در معرض جریان ذکر و بصیرتی که به برکت آیات سوره نازل می‌شود قرار گیرد. از این رو کتاب متشکل از سه بخش فاتحه، درس‌ها و خاتمه است.

در بخش فاتحه، سعی بر ایجاد انس تدبری با سوره بوده و بدین منظور فضیلت قرائت سوره، دسته‌بندی آیات سوره و تبیین غرض آن از نگاه تفسیر شریف المیزان آورده شده است.

۱. در کنار هریک از کتاب‌های حفظ تدبری سوره‌ها، کتاب «تهلیل» آن سوره نیز تألیف شده است. در کتاب تهلیل هر سوره سعی شده تا از زوایای مختلف در آیات سوره تدبر شده و نتایج به دست آمده در هفت درس ثبت شود. رجوع به تهلیل سوره و مطالعه آن از دو جهت می‌تواند به حفظ و تثبیت سوره کمک کند:

- از جهت انس ابتدایی با سوره: به آن دسته از افرادی که قبل از ورود به حفظ سوره، خود را نیازمند انس تفصیلی با سوره می‌بینند، توصیه می‌شود درس اول تهلیل سوره را مطالعه کنند.
- از جهت مرور سوره: به عموم مخاطبین توصیه می‌شود بعد از حفظ تدبری سوره و در مرحله مرور به تهلیل سوره مراجعه کنند تا ضمن مرور سوره، نگاه تدبری به سوره نیز تعمیق شود. در واقع هریک از درس‌های دوم تا هفتم تهلیل، می‌تواند مبنای مرور سوره قرار گیرند.

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم

سوره مبارکه عنکبوت

(توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

در بخش دوم کتاب، در قالب ۲۳ درس به حفظ و مرور تدبری سوره پرداخته شده است. این درس‌ها مشتمل بر قسمت‌های زیر می‌باشد:

• ذکر

این قسمت مربوط به حفظ آیات جدید است. هر درس به حفظ جدید ۵ آیه اختصاص یافته و از معنای واژگان و گزاره‌های تفسیری برای شکل‌گیری حافظه مفهومی استفاده شده است. معنای واژگان از کتاب التحقیق فی کلمات القرآن و گزاره‌های تفسیری از تفسیر شریف المیزان آورده شده است.

برای حفظ جدید لازم است قرآن آموزان از طریق استماع و دقت در آیات، بتوانند به درستی آنها را قرائت کنند. یکی از شیوه‌های مؤثر در به خاطر سپردن آیات، استماع مکرر و هم‌خوانی و تکرار الفاظ با قاری می‌باشد. البته باید توجه داشت که اولویت با استماع زنده آیات از سوی مربی و یا خود قرآن آموز است. بنا به سیره نبوی، آموزش قرآن در مکتب پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله بیشتر با تکیه بر تعلیم شفاهی و آموزش سمعی بوده؛ یعنی خواندن آیات توسط معلم و شنیدن و تکرار آنها توسط قرآن آموز تا جایی که این امر منجر به انتقال آیات قرآن از معلم به متعلم شود.

نکته بسیار مهم آن‌که تنوع در قرائت آیات و نیز استماع آنها و عدم وابستگی به یک نوع قرائت و یا یک صوت، کمک شایانی به حفظ تدبری آیات می‌کند.

در قسمت واژگان سعی شده معنای واژگانی تبیین شود که برای اغلب مخاطبین نامأنوس بوده و یا اینکه در تدبر سوره و فهم غرض هدایتی سوره جزء واژگان کلیدی می‌باشند.

^۱ . اثر علامه مصطفوی

^۱ . اثر علامه طباطبایی

^۱ . برای مطالعه روایات مربوطه به کتاب آموزش زبان قرآن، علی لسانی فشارکی و مهدی غفاری، صص ۱۵-۱۷ رجوع کنید.

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم

سوره مبارکه عنکبوت

(توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

در انتهای این بخش، بایستی مخاطب پس از مطالعه گزاره‌های تفسیرالمیزان، بار دیگر آیات را قرائت و نکته یا نکاتی را که از ارتباط موضوعات این آیات دریافت می‌کند، در جای خالی ثبت کند. این فعالیت تأثیر بسیاری در تقویت حافظه مفهومی مخاطب دارد.

• دوام ذکر

این قسمت مربوط به مرور نزدیک محفوظات بوده و مخاطب در بازه هفت روزه به مرور محفوظات خویش می‌پردازد. شیوه مرور محفوظات در هر روز با سایر روزها متفاوت است. توصیه می‌شود حفظ آیات جدید پس از قرائت و کتابت محفوظات انجام شود.

• فارجمع البصر

بعد از اینکه محفوظات به ۵۰ آیه رسید، از درس یازدهم بخش دیگری تحت عنوان فارجمع البصر، به دو بخش قبل افزوده شده و در آن به مرور ۵۰ آیه قبلی پرداخته می‌شود. در این بخش سعی شده از شیوه‌های متفاوتی که به تقویت حسن حفظ و انس تدبری با سوره می‌انجامد، استفاده شود. برخی از این شیوه‌ها عبارتند از:

- تمایز آیات سوره از سایر آیات قرآن
- قرائت و کتابت آیات تا ابتدای موضوع بعد
- مطالعه سوره با توجه به ویژگی‌های ادبی آن
- توجه به واژگان اختصاصی سوره

• هل تری من فطور

بعد از اتمام حفظ و مرور آیات، لازم است مخاطب یک پارچگی واژگان و آیات سوره و جایگاه هریک را در بیان غرض سوره دریافت کند. به همین دلیل در درس انتهایی بخشی تحت عنوان «هل تری من

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم

سوره مبارکه عنکبوت

(توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

فطور» آمده که در آن فرد از منظرهای متفاوت به غرض هدایتی سوره توجه می‌کند. این زاویه‌ها در کتاب حفظ تدبری سوره مبارکه مؤمنون عبارتند از:

- بررسی اوامر و نواهی سوره
- بررسی موضوع محوری سوره
- بررسی ریز موضوعات سوره و ارتباط آن با موضوع محوری
- بررسی واژگان کلیدی سوره
- بررسی جریان شناسی سوره
- مطالعه سوره از منظر آیه کلیدی در غرض سوره

از آن جایی که که کتابت آیات به حفظ آن می‌انجامد، نوشتن آیات در قسمت‌های پیش‌بینی شده می‌تواند به حسن حفظ قرآن آموز بیانجامد. بر این اساس مبنای مرور الفاظ سوره در قسمت‌های «دوام ذکر» «فارجع البصر» و «هل تری من فطور» بر کتابت آنهاست.

خاتمه کتاب به ذکر نکاتی طهارتی از سوره اختصاص یافته است تا امکان عمل به آیات و رجوع به سوره در میدان عمل ارتقا یابد. البته باید توجه داشت که هریک از ما با توجه به شرایط، امکانات و موانع موجود در مسیر زندگی خود، نیازمند برنامه‌ریزی برای رجوع به سوره در عرصه‌های زندگی و حرکت در جهت غرض هدایتی سوره هستیم.

همان طور که از توضیحات فوق برمی‌آید، هریک از دروس کتب حفظ تدبری سوره‌ها به حفظ ۵ آیه از آیات قرآن اختصاص داشته و مبنای مرور ۵۰ آیه می‌باشد. در صورتی که مخاطب روزانه به مطالعه یک درس از این کتب بپردازد، حفظ کل قرآن بین ۳ تا ۴ سال به طول می‌انجامد و این بازه زمانی بنا به نظر صاحب نظران مناسب‌ترین سرعت برای حفظ قرآن می‌باشد.

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم

سوره مبارکه عنکبوت

(توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

افرادی که بخواهند سوره را در بازه کوتاه‌تر و با سرعت بیشتری حفظ کنند، می‌توانند روزانه بیش از یک درس را مطالعه کنند. جدول زیر سرعت مطالعه دروس و حفظ آیات را براساس بازه زمانی حفظ کل تعیین می‌کند:

بازه زمانی حفظ کل	حفظ جدید روزانه	مرور نزدیک روزانه
سه ساله تا چهار ساله	یک درس (۵ آیه)	۵۰ آیه
دو ساله	دو درس (۱۰ آیه)	۱۰۰ آیه
یک ساله	چهار درس (۲۰ آیه)	۲۰۰ آیه
شش ساله	نصف درس (۲ تا ۳ آیه) [مطالعه یک درس در دو تا سه روز]	۳۰ آیه

البته باید توجه داشت که بیش از هر چیز ثبات و پیوستگی در امر حفظ حائز اهمیت بوده و لازم است فرد به دور از عجله و متناسب با شرایط خود، به سرعتی مطمئن و مستمر در امر حفظ و مرور آیات برسد. سرعتی که همراه ساختن حفظ با تفکر و تدبیر امکان سازد.

علاوه بر لزوم تعیین و تنظیم سرعت مطالعه، رعایت راهبردهای زیر در مطالعه کتاب می‌تواند به حفظ بهتر سوره بینجامد:

- حفظ آیات مربوط به هر درس، با قرائت آیات آن آغاز می‌شود، به میزانی که قرائت آیات با تأمل و درنگ همراه باشد، کیفیت حفظ آیات ارتقا می‌یابد. راهکارهای زیر می‌توانند چنین قرائتی را در مخاطبین تقویت کنند:

- دقت در معنای واژگان و مفهوم آیات و ثبت ماحصل فهم خود از این آیات: این مهم از طریق دقت در مطالعه معنای واژگان و گزاره‌های تفسیری بدست می‌آید.

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم

سوره مبارکه عنکبوت

(توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

- مطالعه واژگان در سیاق آیات: برای بهره‌مندی از ثمرات این امر، در هنگام مطالعه واژگان کلیدی، به آیه مربوطه توجه و سعی کنید آن را با در نظر داشتن مفهوم واژه قرائت کرده و در نهایت ماحصل فهم خود از آیات را در جای خالی ثبت کنید.
- مطالعه نکات تفسیری در سیاق آیات: در مواجهه با هریک از نکات تفسیری نیز، آیه یا آیاتی را که آن نکته در صدد تبیین آنهاست، در نظر داشته و قرائت کنید.
- توجه به تغییر موضوع آیات در حین قرائت آنها: توجه به سیر موضوعات آیات، به تداعی و یادآوری بهتر آنها کمک می‌کند. البته باید توجه داشت گاهی اوقات بیان یک موضوع در یک یا چند آیه، در میان آیات مربوط به موضوع دیگری صورت می‌گیرد که قبل و بعد از آن بیان شده است.
- توجه به موضوعات ذکر شده در آیات: تمایز موضوعات ممکن است در یک آیه هم قابل مشاهده باشد. مانند آیات بلند که ممکن است در مورد چند موضوع حقایقی را تبیین کرده باشند. برای حفظ این آیات معمولاً اجزای آیه را تقطیع کرده و هر جزء را به صورت جداگانه حفظ می‌کنیم. متمایز دیدن موضوعات یک آیه می‌تواند به تقطیع بهتر اجزای آیه کمک کند. همچنین وقتی موضوعات یک آیه را متمایز می‌بینیم، امکان دریافت ارتباط بین موضوعات آن آیه بیشتر شده و بدین ترتیب حافظه مفهومی ما تقویت می‌شود.
- مرور محفوظات با یادآوری آیات و دوام ذکر نسبت به آنها همراه است. به میزانی که شیوه‌های یادآوری و مرور متنوع بوده و با کتابت آیات همراه باشد، تثبیت محفوظات تقویت می‌شود. تنوع شیوه‌های مرور چه از جهت ظاهری و چه از جهت محتوایی، سبب تنوع مواجهه مخاطب با آیات قرآن شده و امکان دقت در بخش‌های مختلف آیات را ارتقا می‌دهد. شیوه‌های زیر با ترتیب بیان شده می‌توانند در مرور آیات مورد استفاده قرار گیرند:
 - مرحله اول: قرائت آیات از حفظ
 - مرحله دوم: استماع ابتدای آیات به همراه قرائت انتهای آیات و کتابت آنها

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم سوره مبارکه عنکبوت

(توضیحات کامل)

www.QuranAhlebayt.ir

- مرحله سوم: استماع انتهای آیات به همراه قرائت ابتدای آیات و کتابت آنها
 - مرحله چهارم: استماع آیات فرد به همراه قرائت و کتابت آیات زوج
 - مرحله پنجم: استماع آیات زوج به همراه قرائت و کتابت آیات فرد
 - مرحله ششم: قرائت همه آیات و کتابت آنها
- پیشنهاد می‌شود آیاتی را که موفق به حفظ و مرور آن شده‌اید، پس از مرحله ششم در دفتری تحت عنوان «مصحف شخصی» کتابت کنید. این کار در واقع مرحله هفتم از مرور نزدیک آیات است. بدین ترتیب با پیشرفت حفظ، بر حجم مصحف شخصی حافظ نیز افزوده می‌شود. از این مرحله به بعد او می‌تواند در مرور محفوظات به مصحف شخصی خود رجوع کند. در این صورت لازم است زمانی از روز را به کتابت آیات در مصحف شخصی و زمانی را به مرور آیات از آن اختصاص دهد.
- بنابراین حافظه تصویری در اثر کتابت آیات و براساس مصحف شخصی شکل می‌گیرد. لذا بعد از اتمام حفظ آیات به میزانی که حافظ به مصحف شخصی رجوع کند، حافظه تصویری او تقویت می‌شود.
- در پایان لازم به ذکر است که مجموعه کتب حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم خودآموز بوده و مخاطبین بزرگسال می‌توانند با استفاده از سیراین کتب به حفظ تدبری سوره‌ها بپردازند.
- امید است تحت عنایات حضرت حجت عجل الله تعالی فرجه الشریف و در نتیجه حرکت جمعی برای حفظ سوره‌های قرآن و تدبر در آنها، بهره‌مندی جامعه از جریان ذکر و بصیرت ارتقا یابد.